

Сергій Кулик

## Допомога й участь вітчизняних спортсменів у проведенні Антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях України

Простежено висловлювання, громадянську позицію вітчизняних спортсменів щодо анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим, подальшого військово-політичного протистояння між Україною та РФ. Проаналізовано їх участь у складі Збройних сил, добровольчих загонів у військових діях під час проведення Антитерористичної операції на Сході України; людські втрати, яких зазнала спортивна громадськість держави. Виявлено чинники, які зумовили використання прізвищ відомих українських і зарубіжних спортсменів в інформаційній війні РФ проти України. З'ясовано, яку допомогу і як саме надавали спортсмени, тренери, спортивні команди, товариства українській армії, фанам команд.

**Ключові слова:** спортсмени, спортивний клуб, військовослужбовці, добровольці, АТО, російська пропаганда, допомога, благодійні акції.

**Постановка наукової проблеми та її значення.** Анексія Російською Федерацією Автономної Республіки Крим, подальше військово-політичне протистояння в Донецькій та Луганській областях між Україною та РФ не залишили байдужими громадян обох держав. Ми звикли, що в разі якихось надзвичайних ситуацій у державі спортсмени розпочинають змагання з опущеними прапорами, чорними стрічками та хвилиною мовчання. Однак у цій ситуації вітчизняні спортсмени як військовослужбовці, мобілізовані й добровольці брали участь у воєнних діях, матеріально й морально активно допомагали Збройним силам України, добровольчим батальйонам, підтримували мешканців цих регіонів. Антитерористична операція в Донецькій і Луганській областях, яка розпочалась у ніч із 14 на 15 квітня 2014 р., забрала життя багатьох перспективних спортсменів, поставила на новий рівень проблеми фізичної підготовки молоді, засвідчила використання прізвищ українських спортсменів в інформаційній війні сторін, що ворогують, підтвердила надмірну заполітизованість вітчизняного спорту.

**Аналіз досліджень цієї проблеми.** Вітчизняні науковці питання участі спортсменів у проведенні АТО та їх допомоги учасникам операції комплексно не досліджували. Певну інформацію про це знаходимо в повідомленнях різноманітних сайтів новин, сайтів спортсменів, спортивних команд, фан-клубів, федерацій спорту, Міністерства молоді і спорту України.

Інформацію про загиблих спортсменів поміщали на сайті-меморіалі «Книга пам'яті загиблих під час АТО воїнів», яка не є офіційним джерелом підтвердження втрат, однак, як ми переконались, достовірна [17]. Українська конфедерація журналістів, Український правознавчий консорціум готують до друку енциклопедичне видання «Спортивний олімп України», окремих розділ у якому буде присвячений спортсменам, які підтримали армію. Допомога спортсменів українській армії, добровольчим загонам висвітлена в прес-релізах, засобах масової інформації повніше, адже це пов'язано з іменами «зірок» спорту, рейтингами спортивних клубів, їх громадською і політичною діяльністю.

Участь представників спорту в статусі кандидатів у народні депутати в парламентських виборах 2014 р. простежено в публікації «Дериземля, Силантьев и еще 18 людей спорта, баллотирующихся в Верховную Раду» [52].

**Мета статті** – дослідити участь в АТО допомогу вітчизняних спортсменів її учасникам. Відповідно до поставленої мети розв'язували такі **завдання** – з'ясувати громадянську позицію вітчизняних спортсменів щодо агресії Російської Федерації в Автономній Республіці Крим, Донецькій та Луганській областях; виявити факти використання прізвищ відомих спортсменів в інформаційних війнах; проаналізувати безпосередню участь спортсменів у бойових діях на боці сторін, які воюють; розглянути, як і чим саме надавали допомогу вітчизняні спортсмени, клуби, спортивні організації учасникам АТО.

**Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.** Свою громадянську позицію щодо подій на Донбасі чітко висловили відомі спортсмени України, які вважали державу єдиною і неподільною. Знаковими насамперед були висловлювання тих із них, які народились і виростили на Донбасі, адже саме вони найповніше характеризували ситуацію. Так, віце-

чемпіон світу з боксу, срібний призер Олімпіади–2012, один із лідерів «Українських отаманів» Д. Беринчик (Краснодон) стверджував, що «люди зі зброєю в приміщеннях на Донбасі – пішаки у чийсь великій грі», «більшість загарбників стоять там за гроші, а деякі взагалі наркомани», «серед організаторів радикальних протестів є російські військові, росіяни, які жили у нашому регіоні декілька років, і налаштовували людей проти України», «проти сили потрібно йти тільки силою» [5]. Колишній головний тренер «Шахтаря» В. Яремченко (Донецьк), уважав, що «винні всі його земляки, тому що допустили кровопролиття, дозволивши розпочатись війні» й порадив росіянам забрати своїх найманих терористів з донбаських вулиць» [53]. Коли почались обстріли, головний тренер «Динамо» (Київ) С. Ребров забрав батьків зі свого рідного міста Горлівки. Український велогонщик А. Гривко, батьки й сестра якого проживають у Сімферополі, вважав, що «Росія винна, вона псує репутацію моєї країни (*про катастрофу малайзійського літака – С. К.*). В мене складається враження, що вони хочуть вигнати нас із нашої домівки. Поки я виступаю на «Тур де Франс», Росія встановлює свою диктатуру» [37].

Висловили свою думку спортсмени, кар'єра яких тісно пов'язана з Донецькою та Луганською областями. Наприклад, футболісти «Шахтаря» (Донецьк): Т. Степаненко виступив «проти всіх цих захоплень. Не знаю, що це за люди в центрі Донецька, чого хочуть. Хороші справи у масках не роблять» [23]; С. Кривцов: «Україна Єдина! Сепаратисти, «проросіяни», їдьте додому!» [45]. Свій пост він проілюстрував картинкою, на якій російський бойовик стріляє, ховаючись за дитячим візочком, український же військовий прикриває собою такий самий візочок. Головний тренер «Зорі» (Луганськ) Ю. Вернидуб коментував події так: «спасибі Росії за те, що вони допомогли нам, українцям, вселити віру один в одного і в єдність країни» [33]; воротар маріупольського «Іллічівця» Р. Худжамов: «люди, котрі хочуть жити в Росії, люблять Путіна, хай збирають свої речі і... валять туди» [7]. Найрадикальніше висловився В. Кварцяний, тренер ФК «Волинь» – «Росія для мене померла». Для оприлюднення своїх поглядів спортсмени активно використовували соціальні мережі, що давало змогу швидко розмістити й поширити інформацію. Так, капітан «Динамо» А. Шовковський виклав у них фото, на якому він і його сім'я одягнули футболки з гербом України.

Представники вітчизняного спорту чітко окреслили міжнародну ситуацію щодо нашої держави, а в розв'язанні конфлікту апелювали до міжнародних інституцій: В. Кличко, экс-чемпіон світу з боксу: «Світ нарешті повинен зрозуміти, що в Україні, в центрі Європи, йде війна. Це – небезпека і виклик для всієї Європи і для світу. Ця трагедія свідчить про те, що терористи і ті, хто їх фінансує і озброює, не зупиняться лише на Донбасі і на агресії лише проти України»; головний тренер «Говерли» В. Грозний: «Це велика геополітика. І велика інформаційна війна. Україна – розмінна монета в іграх великих країн. Панове європейці, нам вже погано, краще введіть війська і допоможіть нам. Ніяких «новоросій» та інших «бісів» не буде»; тренер збірної України з сучасного п'ятиборства О. Плаксін: «У нашому виді спорту просто відображення того, що відбувається у світі. Україна бідна і нікому не потрібна, її ігнорують у всьому світі. А Росія багата і чинить свавілля». О. Усик, олімпійський чемпіон із боксу: «Хтось бавиться нашою державою. Хтось явно не хоче, щоб ця країна була такою ж великою і сильною»; друга ракетка України С. Стаховський: «Світ, Україні потрібна твоя допомога. Зло потрібно зупинити»; колишній гравець збірної України з футболу Є. Левченко: «Убивці повинні бути покарані. Де ти, Європа?» [37].

Спортсмени неодноразово наголошували на відповідальності засобів масової інформації перед суспільством: тенісист С. Стаховський: «Російське телебачення – це суцільна пропаганда. Але українські журналісти також повинні більш ретельно готувати свої матеріали, тому, що вони намагаються у всьому створити противагу тому, що говорять росіяни»; футболіст «Динамо» С. Сидорчук: «Людам в Росії могли голову запилити по ТВ. Пропаганда робить свою нехорошу справу. Це все політика» [37]; тренер «Динамо-2» О. Хацкевич в інтерв'ю білоруському виданню зазначив: «По російським і українським каналам йде практично одна і та сама картинка, але зі взаємовиключними коментарями» [34].

Вітчизняні тренери, спортсмени, які працюють за кордоном, указували на те, що «йде серйозна інформаційна війна. Людям і в Росії, і в Україні надзвичайно складно зрозуміти, що відбувається. Те, що говорять в Україні, на 100 відсотків перевертає те, що говорять у Росії» (помічник головного тренера «Зеніту» луганчанин С. Семак); «коли я перебував в Америці і у Європі, там на усіх перших каналах телебачення це (події в Україні – С. К.) обговорювали» (футболіст А. Мілевський, «Хайдук»

(Хорватія)). Водночас, українські легіонери, які виступають за російські клуби, більш дипломатично висловили свою позицію щодо подій у зоні АТО: півзахисник «Зеніту» і збірної України А. Тимошук заявив: «я за мир і цілісність своєї Батьківщини»; тренер «Ростова» І. Гамула, у якого в Луганську залишилися мама і брат, вважає, що така ситуація «жахлива для наших братніх народів» [40].

Зрозумілою була громадянська позиція спортсменів, які внаслідок російської агресії залишили Грузію і прийняли українське громадянство. Так, Г. Зантарая, уродженець Абхазії, экс-чемпіон світу і Європи з дзюдо, провів паралелі подій у Криму з подіями в Грузії в 2008 р. [47], а футболіст луцької «Волині» Т. Парцванія виклав у соціальній мережі фото, на якому він одягнений у футболку з принтом тексту відомої української пісні про президента РФ В. Путіна [13].

Також підтримав нашу державу португальський півзахисник «Дніпра» Бруну Гама: «Україна хоче захистити свої землі від агресора. Весь український народ страждає від цієї війни». Іноземні фахівці теж висловили підтримку: головний тренер «Шахтаря» М. Луческу зізнався, що «хотів би зрозуміти, що відбувається у голові президента Росії» [36]. Підсумуємо висловлювання відомих спортсменів словами Володимира Кличка, чемпіона світу з боксу: «Потрібно запитати себе: «Що я можу зробити для моєї країни, для моєї держави, моєї батьківщини, моєї України?». Це питання собі повинен поставити кожен громадянин нашої багатонаціональної країни».

Вважаємо, що спортсмени висловлювали свою політичну позицію не лише для її оприлюднення, а й тому, що, на їх думку, був запит у суспільства, фанів, особливо молоді, міжнародних організацій, іноземних колег. Багато з них вже давно відомі своєю патріотичною позицією, вони були трансляторами подій в Україні, джерелами правдивої інформації не лише для засобів масової інформації країни перебування, а й для країни за своїм походженням – і навпаки.

Спортсмени неодноразово заявляли про готовність піти служити до лав Збройних сил України. Серед них – рядовий О. Шовковський, воротар «Динамо»; заслужений тренер України Й. Сабо: «Так і хочеться мені особисто, на 75-му році життя записатись в армію, взяти в руки зброю і піти захищати Україну»; экс-капітан луганської «Зорі» І. Галюза, який народився в Росії, у разі загальної мобілізації готовий захистити свою сім'ю і свободу зі зброєю в руках [41]. Найбільш влучно, на нашу думку, схарактеризував ситуацію Р. Пономарьов, экс-чемпіон світу із шахів: «У мене звання прапорщика, і мені лише 30 років. У разі загальної мобілізації нам з росіянами що, воювати один з одним? А російські шахісти, які військовозобов'язані, у разі чого готові захищати росіян в Україні від так званих “бандерівців” на зразок мене?» [47]. Звернемо увагу на той факт, що ще 25 квітня экс-президент ПФЛ С. Сирота повідомив, що колишній футболіст «Динамо» (Київ) записався в Національну гвардію України і йде на передову. При цьому він не назвав імені гравця.

Однак курйозні моменти щодо призову до Збройних сил України трапились зі спортсменами, які змінили громадянство. Так, повістку в українську армію отримав півзахисник Збірної України і ФК «Металіст» Едмар Галовський де Ласерда. Річ у тім, що у військкоматі побачили прізвище «Галовський», не звернувши увагу на те, що це колишній громадянин Бразилії [4]. Також прийшла повістка українському футболістові польського «Гурніка» О. Шевелюхіну.

У першій хвилі до зони АТО серед представників спорту Буковини призвали відомого легкоатлета С. Василькова, воював прикордонником бронзовий призер чемпіонату України з кросу на дистанції 4 км В. Дмитрюк. У луганському аеропорту ніс службу волейболіст, волейбольний арбітр і викладач факультету фізкультури і здоров'я людини Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича О. Прекурат. Титуловані рукопашники-прикордонники Т. і О. Мандрики та С. Раков займались підготовкою новобранців перед відправкою в зону АТО. На потреби фронту «на підступах» до передової працював 73-річний спортсмен-ветеран, майстер спорту з марафонського бігу О. Громик [3]. Четверо вихованців Золочівської школи кіокушинкай карате мобілізовано в зону АТО, а 55-річний экс-тренер із велоспорту В. Мезінов з Вінниці пішов добровольцем [49].

Солдатом-контрактником пішов до лав Національної гвардії О. Усик, бронзовий призер чемпіонату України з боксу (2013). Свій вибір пояснив так: «Війна є тут і зараз. Я не хочу, аби моя сім'я жила в підвалі і ховалася від терористів. Я краще поїду туди і буду воювати» [50]. Разом з Артемом воювати з терористами відправився син його особистого тренера та віце-президента Київської федерації боксу О. Кулініченко. Артем запам'ятався тим, що під час мінометного обстрілу виніс із лінії вогню двох товаришів по службі, одному з них – підполковникові – вчинок боксера допоміг уникнути ампутації ноги. В умовах війни, О. Усик як відданий прихильник спорту, виступив на

чемпіонаті України з боксу серед любителів, який відбувся 22–28 вересня в Києві під гаслом «Спорт проти війни», і планував знову повернутися в зону АТО.

Також у бойових діях проти терористів брали участь молоді боксери: майстер спорту А. Гельман – чемпіон України серед молоді, кандидати в майстри спорту: В. Деркач – третє місце чемпіонату України серед юніорів і Р. Павлик – друге місце чемпіонату України (до 22 років) та І. Юрка [39].

Воєнні дії в Україні означили ще одну важливу проблему – відсутність системного підходу до фізичного розвитку молоді призовного віку. Відомо, що 24 березня 2014 р. президент РФ В. Путін підписав указ про відродження системи ГТО «Готов к труду и обороне» (рос.) [28]. Українські спортсмени вже кілька років переконують політиків різного рівня відродити або запровадити щось подібне в нашій державі, однак безрезультатно.

Вітчизняні спортсмени відразу розпочали активно допомагати українській армії, добровольчим батальйонам. Так, наприкінці травня спортивна еліта України, понад п'ятдесят спортсменів, представників різних видів та дисциплін, – чемпіони та призери Олімпійських ігор, Європи, заслужені майстри спорту і тренери України, усе керівництво Міністерства молоді та спорту на чолі з Д. Булатовим колективно купили казначейські зобов'язання «Військові», всі кошти від реалізації яких були спрямовані на потреби української армії [29]. Примітно, що головний тренер С. Ребров купив облігації також для гравців команди «Динамо», які перебували у відпустках.

Відомі нинішні й колишні вітчизняні спортсмени різних поколінь із різних регіонів країни активно брали участь у благодійному аукціоні на підтримку української армії. Акція була заснована головним редактором інтернет-видань «Football.ua» і «Sport.ua» К. Крижанівським. Серед інших до акції приєдналися: І. Мерлені – перша в історії представниця жіночої вільної боротьби, яка завоювала золоту медаль на Олімпійських іграх; переможниця європейської першості з пауерліфтингу Т. Фролова; володар Кубка світу з волейболу П. Воронков; олімпійський чемпіон 1976 р. з веслування С. Нагорний [22]. Лотами аукціону стали найрізноманітніші речі: від спортивної форми – клубних футболок з автографами, написами «За мир в Україні» (А. Мілевський, ФК «Хайдук»), боксерських рукавичок з автографами В. Кличка та О. Усика, – до олімпійських медалей, нагород чемпіонатів світу, чемпіонських поясів. Багато з них були цінними для спортсменів із погляду їх професійних досягнень, знаковими в їх кар'єрі. Так, президент ФК «Динамо» (Київ) І. Суркіс виставив як лот дуже дорожчу йому особисто золоту медаль чемпіонату України сезону 2002–2003 рр.; велогонщик Я. Попович – приз за перемогу в етапі Кубка світу – 2001. Для потреб захисників України продали навіть факел Олімпіади 1980 р.

Політичний аспект ми вбачаємо в тому, що на онлайн-аукціоні золоту медаль чемпіонки світу в командній першості 2001 р. Н. Годунко за 100 тис. 100 грн придбав народний депутат України В. Полочанінов (фракція «Батьківщина» у ВРУ), який і повернув спортсменці її нагороду [48]. Спортсмени продемонстрували солідарність: єдиний в Україні пояс чемпіонки світу з професійного боксу (2005) А. Шатерникової за 20 тис. грн купив віце-президент Броварської Федерації боксу О. Резник [25].

Підсумки благодійного аукціону було оприлюднено під час прес-конференції «Гуманітарна акція спортсменів і журналістів на підтримку військових, які беруть участь в АТО на Сході України» 11 вересня в Києві. За місяць проведення аукціону було зібрано близько 200 тис. грн, які передали в столичний військовий госпіталь і волонтерам у зоні АТО.

Такі ж аукціони були проведені в інших регіонах країни. У Запоріжжі на Інтернет-аукціоні «Свій за свого» на допомогу українській армії, який організували місцеві активісти, було продано за дев'ять тис. грн футбольний м'яч з автографом легендарного французького футболіста З. Зідана. Заслужений тренер України та президент ФК «Волинь» В. Кварцяний був першим учасником благодійного зіркового аукціону-розпродажу (пропонував свої мемуари «Футбол – це не тільки перемоги») у Луцьку на користь солдатів із Національної гвардії [16].

Допомагали нашим збройним силам українські спортсмени, які живуть або виступають за кордоном. Тенісист С. Стаховський, повертаючись з турніру в США, увіз в Україну вісім бронезилетів, балаклави та іншу амуніцію і особисто відвіз їх у зону АТО, відвідав генштаб АТО. Н. Васіна, яка завершила спортивну кар'єру у збірній України з художньої гімнастики, перебуваючи на гастролях у США зі своїм шоу, пожертвувала більшу частину гонорару для військових із зони АТО [38]. Підтримали солдат також іноземні спортсмени. Дворазовий чемпіон Англії, переможець Ліги чемпіонів,

колишній нападник «Манчестер Юнайтед» і збірної Франції Луї Саа передав два справжніх манчестерські футбольні м'ячі зі своїми автографами в 55-ту артилерійську бригаду із Запоріжжя.

Для підтримки вітчизняних спортсменів та оперативного інформування населення про необхідні речі в зоні АТО вітчизняні спортсмени заснували різноманітні громадські організації. Так, колишній військовий, особистий тренер боксера О. Усика, віце-президент Київської федерації боксу В. Кулініченко, очолив благодійний фонд «Київ-Ринг» і неодноразово возив допомогу солдатам у зону АТО, а найтитолованіший біатлоніст в історії України А. Дериземля створив у Чернігові Центр допомоги українській армії [42]. Отже, вони не лише матеріально підтримували солдат, а й гуртували навколо цих організацій прихильників спорту.

Спортсмени, спортивні клуби надавали різноманітну допомогу учасникам АТО: відвідували індивідуально або колективно поранених у лікувальних закладах (футболістки національної жіночої збірної України відвідали Головний клінічний госпіталь у Києві); закупували необхідні ліки, побутову техніку; дарували військову амуніцію, привозили на замовлення військовослужбовців потрібні речі. Така допомога була адресна, наприклад, для фанів, які воювали у складі добровольчих батальйонів (футболіст А. Гусін, за власні кошти закупив 20 військових аптечок для ультрас «Динамо»), бійців батальйонів територіальної оборони (для військових 12-го Київського батальйону брата Клички закупили у США дві тисячі армійських аптечок, шість базових радіостанцій КВ-діапазону), так і загалом на потреби української армії. Цю допомогу безпосередньо на фронт привозили самі спортсмени, а здебільшого солдатам її передавали волонтери. До допомоги учасникам АТО долучились фани футбольних команд, які збирали допомогу для бійців АТО безпосередньо під час проведення спортивних поєдинків, організували різноманітні благодійні спортивні змагання, акції. Отже, ультрас українських клубів регулярно постачали солдат усім необхідним.

Також до акцій, спрямованих на підтримку української армії, приєдналися численні спортивні організації різного рівня. Фізкультурно-спортивне товариство «Динамо», що об'єднує колективи фізкультури і спорту МВС України, чимало вихованців якого загинуло, отримали поранення під час бойових дій, лише одноразово передало в зону АТО ліків на суму 200 тис. грн. Надалі така допомога дорогими ліками, які не можна купити по державних закупівлях, надавалась щомісяця [31]. Тренери і спортсмени обласних федерацій «Динамо» та Федерації панкратіону, без залучення державних коштів, займалися питаннями пришвидшеної фізичної підготовки бійців, які вирушають у зону АТО. Для цього було створено центри спеціальної фізичної підготовки – у Києві, Дніпропетровську, Львові, Житомирі, Миколаєві, Хмельницькому. Зокрема, у Хмельницькій області працювали: заслужений тренер України з панкратіону полковник міліції Г. Домбровський, чемпіон світу та Європи з панкратіону В. Лахман, чемпіон України з дзюдо і самбо Д. Буділовський.

У серпні на двох іграх Національної збірної України з футболу пройшов соціальний проект «Придбай квиток – допоможи армії»: з кожного придбаного квитка на потреби української армії було перераховано 5 грн [14]. Міністр молоді і спорту Д. Булатов у складі групи Міжвідомчого координаційного штабу на одному з блокпостів поблизу Слов'янська на прохання військових привіз їм спортивний інвентар. Міністерство неодноразово передавало партії спортінвентарю і одягу, зібрані на прямі замовлення військових.

Для допомоги армії, яка веде боротьбу з тероризмом, були проведені численні благодійні змагання різного статусу з різних видів спорту серед різних категорій населення: футбольні матчі, спортивні семінари, марафони, пробіги, спартакіади, авторська зарядка, олімпійський урок. Зважаючи на ситуацію в Україні, вони проходили під гаслами: «Спорт – це мир! Допоможемо бійцям АТО зберегти себе і повернутися до мирного життя!», «НІ – війні!», «Кубок Миру», «Змагання Єдності». Так, команда українських паралімпійців, яка тріумфувала на чемпіонаті Європи з плавання в Ейндховені, свою перемогу присвятила героям АТО. Повернутись мешканцям Сіверськодонецька до мирного життя допоміг футбольний матч між командою ветеранів київського «Динамо» і збірною сил АТО на Луганщині, який відбувся 17 серпня на стадіоні «Хімік». [18]. На трибунах майоріли жовто-сині кольори, а глядачі скандували «Слава Україні!», «Героям слава!» та пісню про президента сусідньої держави. Учасниками двокілометрового благодійного забігу під назвою «Сильні духом» (внесок 100 грн) 4-го Київського напівмарафону були мер міста В. Кличко та міністр молоді і спорту Д. Булатов [54]. Частина коштів, зібраних від його проведення, була направлена на лікування пацієнтів місцевого військового шпиталю. А в межах підготовки до благодійного Півмарафону в

Івано-Франківську тренування для учасників проводила призер Олімпійських ігор, чемпіонка світу та Європи Х. Стуй. Отож, їх ініціаторами, учасниками, суддями були відомі спортсмени, клуби, спортсмени-аматори. Відомі приклади, коли спортивні клуби організовували змагання, кошти від проведення яких направляли на реабілітацію своїх членів – бійців АТО.

Деколи виникали непорозуміння між спортсменами і представниками командування ЗСУ. Наприклад, стадіон у центрі Дніпропетровська планували перетворити на злітно-посадковий майданчик для гелікоптерів, що доправляють поранених українських солдат із зони АТО [26]. Однак місцеві спортсмени, побоюючись залишитись без єдиного безкоштовного поля для тренувань, ініціативу не підтримали.

«Зірки» українського спорту без їх згоди були втягнені до інформаційних воєн Російської Федерації проти України. Побоюючись можливого політичного підтексту прямого ефіру поєдинку між В. Кличком і австралійцем А. Леапаї, який відбувся 26 квітня в Оберхаузені (ФРН), російські телеканали не транслювали його [27]. Сам спортсмен пов'язував це з тим, що його старший брат Віталій, лідер політичної партії «УДАР», активно підтримував нову владу в Україні. Після переможного бою боксер звернувся до глядачів усього світу з патріотичною промовою: «Ми знайдемо компроміс, і ніколи в нас не буде війни, і ніколи у нас не гинуть люди. Україна залишається такою, як вона є», яку виголосив німецькою, а гасло «Слава Україні!» викрикнув російською мовою. Зала сприйняла промову спортсмена оваціями.

Найбільший резонансний відгук отримало вкидання в інформаційний простір фейкової інформації про О. Підгрушну. Так, на початку червня один із керівників Народного фронту «Новоросія» К. Долгов в ефірі телеканалу «Росія-1» звинуватив спортсменку в тому, що вона «у складі каральних українських сил працює в Слов'янську снайпером і вбиває мирних громадян», а «її чоловік – член партії «Свобода» О. Кайда» [30]. Російська пропаганда в пресі, особливо в соціальних мережах, також поширила повідомлення, що олімпійська чемпіонка з біатлону й заступник міністра молоді та спорту України О. Підгрушна особисто «відстрілює ополченців», назвала її снайпером, який стріляє по дітях. Для цього було сфабриковано фото жінки зі снайперською гвинтівкою, яка, щоправда, мало схожа на відому біатлоністку, що, однак, не завадило користувачам соцмереж знайти подібність – у зрості, кольорі волосся, шиї, мочках вух і т. д. Приводом для цього була фраза, вирвана з контексту в інтерв'ю О. Підгрушної в Києві, коли вона купувала «військові» облігації на підтримку української армії: «Кращі снайпери – це біатлоністи, тому нас можуть викликати в будь-який момент» [51].

Хоча Федерація біатлону й сама спортсменка спростовували цю інформацію, однак проаналізуємо докладніше її політичний зміст. По-перше, як заявила О. Підгрушна, «напевно, ці “журналісти” вирішили згадати давню історію з прибалтійськими біатлоністками, які нібито воювали в Чечні». На нашу думку, це повинно було слугувати підтвердженням того, що на стороні українців воюють спортсмени-професіонали, найманці з інших країн. Додамо до цього, що О. Підгрушна – гордість спортивного товариства «Динамо», майор міліції, інструктор зі стрільби. По-друге, справді, спортсменка одружена з народним депутатом, заступником голови депутатської фракції ВО «Свобода» у Верховній Раді України О. Кайдою, що дало привід виступити російській пресі проти «лютого свободівця і Правого сектора», «праворадикала». Отже, наявне свідоме «змішування» назв політичних партій в Україні, їх прив'язка до прізвища відомої спортсменки. Наступне: багато спортивних нагород О. Підгрушна здобула на змаганнях різного рівня саме в Російській Федерації, і, ймовірно, росіяни не можуть пробачити блискучий виступ О. Підгрушної на їх домашній Олімпіаді в Сочі 2014 р., неодноразову відмову спортсменки змінити громадянство й надалі брати участь у змаганнях у цій країні через політику РФ щодо Криму. Отже, очікувався пропагандистський ефект від дискредитації саме впізнаваних облич. Не дивно, що ще в лютому 2013 р. тенісист С. Стаховський, друга ракетка України, оголосив свою офіційну позицію – не давати інтерв'ю «брехливим» російським засобам масової інформації.

Як справедливо зазначила спортсменка, «свою лепту в цю історію внесли представники медіа» і звернулася до них із закликом відповідальніше ставитися до подачі й особливо інтерпретації інформації: «Мас-медіа в нинішньому суспільстві – дуже могутній засіб впливу на ситуацію, і цей засіб не варто перетворювати на зброю і особливо спрямовувати її проти спортсменів, дискредитуючи їх» [21]. Отже, відома спортсменка наголосила на професійності насамперед українських журналістів.

Російське видання «LifeNews» повідомило також про бійців «Правого сектора», які приїхали на Донбас для дестабілізації ситуації. Так, сепаратисти «упіймали українського націоналіста» Віталія Ковальчука з Вінниці, який, імовірно, брав участь у нападі 20 квітня на блокпост у Слов'янську, на якому перебували мирні учасники самооборони міста. При обшуку місця нападу ополченцями було знайдено посвідчення «Правого сектора», візитки Д. Яроша, снайперську амуніцію і великий арсенал зброї [10]. Як з'ясувалось пізніше, насправді В. Ковальчук працює фітнес-тренером у київському спортклубі «GymFit», на сайті якого можна знайти його фото та інформацію про нього. Вважаємо, що підтекст цієї дезінформації такий: у складі «Правого сектора» воюють фізично, читайте, професійно, адже снайпери, підготовлені «молоді бойовики», які займались чи займаються спортом. Додамо, що це фейкове електронне повідомлення зібрало 280 коментарів, його активно «тролили» користувачі соціальних мереж.

Події АТО отримали величезний міжнародний резонанс під час проведення міжнародних спортивних поєдинків зі сторони тренерів, спортсменів, клубів, глядачів на трибунах. На знак протесту проти терористичної діяльності РФ, спрямованої проти України, під час матчу з баскетболу між збірними Росії та Ізраїлю (19 травня, Мілан (Італія)) спортсмени останньої були одягнені в жовто-блакитну форму, а уболівальники розгорнули на трибуні величезний прапор з ізраїльською восьмикутною зіркою, зображеною на синьо-жовтому фоні [16]. Однак ми наведемо лише найбільш яскраві приклади їх «опрацювання» в російській пресі. 5 вересня на прес-конференції в Нью-Йорку напередодні поєдинку 8 листопада в Атлантик-Сіті між американцем Б. Хопкінсом і росіянином С. Ковальовим перший у своєму виступі провів політичну паралель. Б. Хопкінс зазначив, що прізвище Ковальова – «Руйнівник» – не зовсім некоректне: «Він руйнує людей в рингу. З ним жартувати не можна. Це руйнівний російський молот. Але, зараз я – Україна» [2]. Російський боксер та його представники лише усміхнулися у відповідь, а журналісти в залі бурхливо відреагували на слова американця. Російські засоби масової інформації у своїх повідомленнях «пропустили» ці моменти. Важливості ситуації надає той факт, що на кону в цьому бою – три чемпіонські титули.

Водночас була розтиражована інформація про те, що в Мордовії (РФ) на міжнародному турнірі «Fight Star» американський спортсмен Д. Монсон вийшов на бій проти Д. Титкова під звуки гімну Донбасу [1]. Спортсмен пояснив свій вибір музичного супроводу так: «жителі Донбасу хочуть бути з Росією, а політики створюють безліч проблем і перепон». Вважаємо, що цей вчинок американця позбавлений політичних мотивів і розрахований на самопіар, адже на один із попередніх боїв Д. Монсон виходив під гімн СРСР.

Захищаючи територіальну цілісність і незалежність України від посягань агресора, у зоні АТО загинуло чимало майстрів спорту, тренерів України. Серед них військовослужбовці: прикордонник І. Присяжнюк (гребля на каное, багаторазовий чемпіон України), десантник І. Борис (пауерліфтинг); контрактник, спецназівець, старший розвідник М. Бендеров (панкратіон, неодноразовий чемпіон України, тренер); молодший сержант-контрактник 80-ї аеромобільної бригади В. Ставський (чемпіон України з греко-римської боротьби), цивільні: тренери С. Давиденко (п'ятиборство, ФСТ «Динамо»), Ю. Кокошкіна (кінний спорт, ФСТ «Колос») – у Луганській області [19], солдат-доброволець 51-ї механізованої бригади Р. Ілляшенко (дійсний володар Кубка України з фрі-файту); Є. Трофимов (тайський бокс Муей Тай) – у Донецькій області.

Військові дії позначились і на долях молодих спортсменів: воротар молодіжної команди ФК «Авангард» (Краматорськ) 17-річний С. Чубенко зник 23 липня на Донецькому залізничному вокзалі, а через дві доби був убитий прихильниками ДНР в передмісті Донецька [6]. У ході проведення АТО на території Луганської області в бою загинули кандидати в майстри спорту України з пауерліфтингу молодший сержант І. Крисоватий та старший солдат В. Піцул – вихованці ДЮСШ м. Чернівці.

Серед добровольців, військовослужбовців, особливо спецпризначенців, було чимало таких, які були майстрами спорту, тренерами. Так, киянин Р. Лужевський, співробітник інструкторського відділу «Альфи», загинув у Слов'янську в бою з терористами. Майстер спорту із кульової стрільби та рукопашного бою, він неодноразово брав участь у командних змаганнях в одній команді зі спортсменами з російської «Альфи» та інших спецпідрозділів [17]. Рядовий 30-го батальйону патрульної служби міліції особливого призначення «Херсон» П. Мазур був кандидатом у майстри спорту. Мобілізований до 40-го батальйону територіальної оборони Р. Краковецький брав участь у міських

змаганнях із плавання та футболу. Рішенням міськвиконкому Кривого Рогу нагороджений посмертно нагрудним знаком «За заслуги перед містом» [12]. Були й ті, хто вже давно полишив спортивну кар'єру: наприклад, доброволець 3-го батальйону оперативного призначення НГУ «Донбас» на псевдо «Дід», 60 років. Важко поранений, він відстрілювався до останнього патрона й був розстріляний терористами при спробі самопідриву. У свій час був майстром спорту, вісім років працював тренером, спортивним суддею.

Загинули переважно представники силових неолімпійських видів спорту, єдиноборств, більшість із них були провідними спортсменами своїх обласних федерацій. Окремі з них – М. Бендеров, Є. Трофімов, І. Крисоватий, В. Піцул, П. Мазур – Указом Президента України посмертно нагородженні орденом «За мужність», Р. Лужевський – орденом Богдана Хмельницького, присвоєно звання «Герой України» (посмертно).

Міністерство молоді і спорту України й особисто міністр Д. Булатов у разі загибелі спортсмена або тренера брали під свою опіку їх сім'ї, тісно співпрацювали з федераціями, ОДА і ФСТ для розв'язання проблем сімей, які беруть участь у бойових діях. Проблеми, з якими найчастіше стикались родичі загиблих: неможливість забрати тіло з поля бою, упізнання тіла, поховання. Психологічний, моральний тиск на родини загиблих чинив «Прес-центр Південного Сходу» сепаратистів Новоросії, що неодноразово друкував список убитих українських солдат під заголовком «Вони вбивали Донбас» [24], називаючи їх «бандерівсько-фашистською хунтою, карателями, фашистами, нелюдами, які вбивали мирних мешканців, дітей, старих».

Наголосимо, що в зоні проведення АТО загинули два студенти першого курсу Інституту фізичної культури та здоров'я Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Артем Карабан і Андрій Снітко. Мобілізований у 51-шу окрему механізовану бригаду 21-річний старший солдат, стрілець-помічник гранатометника Артем загинув 7 серпня під час жорстоких боїв українських силовиків із терористами поблизу висоти Савур-Могила в Донецькій області. 21 серпня в бою за м. Іловайськ 18-річний рядовий Андрій, сирота, наймолодший боєць батальйону «Азов», наклав своїм тілом гранату, рятуючи побратимів. Він був одним із перших волинських добровольців, які ще в травні склали присягу й вирушили в зону АТО. Загалом в «Азові» було троє однокурсників Андрія. На батьківщині А. Снітка в Маневичах планують перейменувати школу № 1 на честь Героя АТО [11]. Сьогодні в зоні АТО як мобілізовані й добровольці несуть службу 22 студенти Інституту фізичної культури та здоров'я СХУ імені Лесі Українки, і їх кількість постійно збільшується.

Виконуючи свій професійний обов'язок перед Батьківщиною, багато спортсменів-учасників АТО отримали поранення, залишилися інвалідами. Серед них – спецназівець, старший лейтенант А. Резнік (панкратіон, багаторазовий чемпіон України, Європи, світу), який потрапив у пастку бойовиків поблизу Слов'янська; А. Волгін, майстер спорту з боксу, боєць батальйону «Донбас», одним з останніх виходив з Іловайського котла; доброволець Д. Сидорук, майстер спорту зі стрільби з лука, потрапив в оточення в м. Щастя.

Спортсмени були яскравим прикладом оптимізму. Так, спорт як невід'ємну частину свого життя сприймає 24-річний харків'янин О. Березовський, командир екіпажу БТР, який потрапив під гранатометний обстріл і втратив кисті обох рук. Він планує далі займатися «тхеквондо – там же тільки ногами бити треба» [9]. Однак багатьом спортсменам доведеться забути про спортивну кар'єру, інші потребують подальшої реабілітації та відновлення. Для цього Національний комітет спорту інвалідів України, Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» розпочали Програму із залучення до занять фізкультурою, спортом та фізкультурно-спортивною реабілітацією воїнів, які отримали поранення під час військових дій у зоні проведення АТО, та проведення класифікації щодо можливості занять паралімпійськими видами спорту [20].

Серед прихильників самопроголошеної Донецької Народної Республіки також були відомі українські спортсмени. Півзахисник Національної жіночої збірної України з футболу Валерія Альошичева на своїй сторінці «Вконтакте», підписана на групу «АнтиМайдан», закреслила український прапор і написала: «Я з Донбасу! Я не хочу жити у країні, уряд якої називає свій народ бандитами та направляє на розправу з ним озброєні війська і танки!» [46]. Не можемо категорично стверджувати, що саме після цього головний тренер збірної А. Куцев у зв'язку з ротацією складу команди вирішив не залучати гравця, яка виступає за «Рязань ВДВ», до матчів відбіркового турніру ЧС-2015 проти збірних Англії та Чорногорії. Однак таке рішення викликало у Російській Федерації хвилю обурення, а



засоби масової інформації цієї держави звинуватили тренера, що він виключив В. Альошичеву за... «сепаратизм» [35]. Звернемо увагу на те, що вітчизняні засоби масової інформації спочатку поширили цю інформацію під заголовком «Футболістку вигнали зі збірної України через зневагу до національної символіки», а через декілька днів, ніби вибачаючись, «Тренер жіночої збірної України спростував звинувачення російських ЗМІ в політичних іграх. Альошичева не потрапила до збірної зі спортивних мотивів». Отже, знову відзначаємо відсутність належного інформаційного супроводу, подачі інформації про актуальні події представниками вітчизняних медіа.

26 травня, під час проведення антитерористичної операції українських силовиків поблизу міжнародного аеропорту Донецька, загинув майстер спорту міжнародного класу з кікбоксингу, володар Кубка світу з повноконтактного карате (2005), чемпіон світу з кікбоксингу (2007), спортивний тренер М. Леонов [43]. Він належав до російського козацтва і зі зброєю в руках воював на стороні терористів у складі батальйону «Схід», до якого входили чеченські та осетинські найманці. Поховали його на батьківщині – у Дніпропетровську. Ще раніше М. Леонов був помічений під час нападів на активістів громадських протестів на Донбасі. Екс-воротар луганської «Зорі» Шаміль Ваммаєв, виходець із Луганська, дагестанець за національністю, був затриманий силами батальйону «Азов» 25 липня в Бердянську Запорізької області. За попередньою інформацією, його і двох інших чоловіків кавказької зовнішності підозрювали в причетності до терористичних акцій.

Ми жодним чином не звинувачуємо інші народи у війні проти України, а лише наголошуємо, що Російська Федерація використовує найманців-солдатів із Чечні, їх бойовий досвід у воєнних діях в Україні. Доказом цього є факти, що Російська Федерація використовувала спортсменів-аматорів як добровольців для відрядження в Крим [32]. Завданням одного з таких загонів, до якого входили спортсмени з Подольська й Ногинська і яким керували особи, які воювали в Чечні, було захоплення і блокування приміщень у Сімферополі, підтримка військових, «утихомирення» незадоволених. За кримську кампанію спортсмени отримали медаль і «листи подяки» від президента РФ В. Путіна. Пізніше дехто з них добровольцями поїхав у Донецьк.

В умовах війни з терористами вітчизняні спортсмени під час спортивних поєдинків публічно демонстрували свою підтримку українській армії. Так, перед початком матчу української Прем'єр-ліги між «Динамо» й «Волиню» всі футболісти київського клубу – легіонери та українці – вийшли на поле в одягнених поверх домашньої форми футболках із зображенням синьо-жовтого танка. Під час перерви футбольного матчу між «Нивою» (Тернопіль) і «Полтавою» президент «Ниви» від імені гравців вручив ключі від позашляховика керівникові тренувального табору «Правого сектора» [44]. Щоб придбати це авто, футболісти відмовились від преміальних за перемогу над «Сумами». Гравці баскетбольного клубу «Будівельник» в Кубку Гарастаса в Литві вийшли на матч із підмосковними «Хімками» у формі кольору хакі. Команда українських паролімпійців, які тріумфували на чемпіонаті Європи з плавання (Ейндховен), присвятили свою перемогу героям АТО. Рівень міжнародних поєдинків лише додавав потужного резонансу про події в Україні.

Деякі спортивні змагання, що вже стали традиційними, надалі будуть присвячені героям АТО. Як заявив президент Федерації боротьби дзюдо і самбо Кіровоградської області А. Табалов, народний депутат України, позафракційний, з наступного року Всеукраїнський турнір на призи олімпійського чемпіона С. Новикова змінить назву і буде присвячений Героям АТО [8].

Уже згадані в цьому дослідженні спортсмени брали участь у виборах 26 жовтня до Верховної Ради України як кандидати в народні депутати. Так, А. Дериземля балотувався як самовисуванець, а в його Центр допомоги українській армії наприкінці вересня приїжджала Ю. Тимошенко. До списків політичних партій увійшли: екс-боксер В. Кличко (№ 1 блоку П. Порошенка), колишній олімпійський чемпіон із плавання Д. Силантьєв, який виступає за відродження системи ГТО в Україні (№ 12 Радикальної партії О. Ляшка), автогонщик О. Мочанов, який неодноразово доставляв усе потрібне бійцям у зону АТО (№ 3 ПО «Україна – єдина країна»), екс-капітан збірної України, голова Федерації регбі, боєць батальйону «Дніпро» О. Цибко (№ 22 партії Громадянський рух України), а також екс-регіонал Л. Климов, президент ФК «Чорноморець», А. Шевчук, президент ФК «Металург» (самовисуванці), Н. Шуфрич, власник ФК «Говерла» (№ 7 списку «Опозиційного блоку») [52]. Відому кричалку футбольних фанів використала в політичній рекламі на білбордах Радикальна партія О. Ляшка. На ній було зображено В. Путіна з накладеними на його обличчя червоними вилами з написом «Путін – ху#ло – переможе добро!». Отже, політичні переконання, волонтерська діяльність,

благодійні акції спортсменів, президентів спортивних клубів, використання політиками відомих спортивних слоганів допомогли їм бути впізнаваними під час виборчої кампанії, слугували своєрідним «соціальним ліфтом», трампліном для їх політичної діяльності.

Зазначимо: Президент України П. Порошенко, обраний 25 травня 2014 р., у свій час закінчив відому спортивну школу боротьби імені Г. Баданова (м. Бендери, Молдова), був кандидатом у майстри спорту СРСР із дзюдо.

**Висновки й перспективи подальших досліджень.** Багато українських спортсменів засвідчило свою державницьку позицію під час подій, пов'язаних із військовою окупацією РФ України. Заяви, висловлювання, коментарі вітчизняних спортсменів, тренерів, відомих ультрас щодо суспільно-політичної ситуації в Україні звернули увагу багатьох шанувальників спорту, вболівальників, прискорили розвиток фан-руху в нашій державі. Спортсмени привернули увагу суспільства до відповідальності представників медіа щодо подачі й, зокрема, інтерпретації інформації (у випадку з О. Підгрушною, С. Стаховським, В. Альошичевою).

Інформаційні диверсії РФ були найперше направлені проти «зірок» українського спорту. Цю фейкову інформацію активно коментували, «тролили» користувачі соціальних мереж. На нашу думку, це пов'язано з тим, що дехто з них займає активну громадянську позицію, веде політичну діяльність, обіймає високі державні посади.

Свою громадянську позицію спортсмени підтвердили участю в бойових діях у статусі військово-службовців, мобілізованих і добровольців у зоні проведення Антитерористичної операції на Сході України. Багато з них виявили героїзм, були поранені, відзначені державними нагородами. Церемонії прощання з бійцями-спортсменами переросли у велелюдні зібрання, адже багато з них були учасниками команд, чинними переможцями різноманітних змагань, працювали тренерами ДЮСШ. Спортсмени були прикладом того, що після отриманих поранень можна й надалі займатися спортом. Воєнні дії на території України привернули увагу до проблем розвитку фізичного здоров'я нації.

Тренери, спортсмени, спортивні товариства, клуби та їх фани, глядачі, присутні на спортивних поєдинках надавали різноманітну допомогу учасникам АТО. Для цього були проведено благодійні спортивні змагання, організовано збір коштів, закуплено військову амуніцію за власні кошти, спортсмени відвідували поранених у госпіталях. До цих заходів були залучені професійні та спортсмени-аматори, нові прихильники спорту, представники різних поколінь. На вшанування пам'яті полеглих спортсменів започатковані нові змагання на їх честь, змінено назви нинішніх. Міністерство молоді і спорту України, особисто міністр Д. Булатов, спортивні федерації доклали чимало зусиль для забезпечення, підтримки спортсменів у зоні АТО.

Безпосередня участь спортсменів у АТО, допомога цивільних спортсменів учасникам АТО спонукали декого з них зайнятися активною політичною діяльністю, брати участь у статусі кандидатів у народні депутати у виборах до Верховної Ради України. У цьому контексті **перспективними** є дослідження реакції спортсменів, тренерів, спортивних клубів, міжнародних спортивних організацій, глядачів на трибунах щодо збройної агресії РФ на Україну під час міжнародних спортивних змагань; спроб запровадити міжнародні санкції в галузі спорту стосовно РФ.

#### *Джерела та література*

1. Американский боец вышел на ринг под «гимн Донбасса» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [sport.bigmir.net/boks/mma/1672307](http://sport.bigmir.net/boks/mma/1672307)
2. Американський чемпіон перед боєм з російським «Руйнівником» назвав себе «Україною» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [prosport.tsn.ua/sport/366937.html](http://prosport.tsn.ua/sport/366937.html)
3. Буковинські спортсмени – на фронті (учасники АТО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [sportbuk.com/2014/08/](http://sportbuk.com/2014/08/)
4. В харьковском военкомате объяснили, зачем вызвали Эдмара [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [sport.bigmir.net/football/ukraine/1665166](http://sport.bigmir.net/football/ukraine/1665166)
5. Васылык С. Боксер Беринчик: надо жестко ломать сопротивление захватчиков на Востоке [Електронний ресурс] / С. Васылык. – Режим доступу : <http://sport.obozrevatel.com/box/49375.htm>
6. Воротар краматорського «Авангарду» загинув від рук терористів ДНР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [champion.com.ua/football/2014/10/7/585690/](http://champion.com.ua/football/2014/10/7/585690/)
7. Вратарь «Ильичевца» Худжамов: кто хочет жить в России – пусть валят туда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [sport.obozrevatel.com/football/96017.htm](http://sport.obozrevatel.com/football/96017.htm)
8. Всеукраинский турнир на призы С. Новикова будет посвящен героям АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [5skolec.com/judo/news/article-10377](http://5skolec.com/judo/news/article-10377)

9. Герої АТО. За два тижні Харківщина прощалася із трьома загиблими // Слобідський край. – 2014. – 1 серп.
10. Досить брехати: 20 найогидніших ляпів російських ЗМІ про події на Сході України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [24tv.ua/home/showSingleNews.do?](http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?)
11. Загиблий 18-річний волинський герой: спогади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [volynpost.com/news/38930](http://volynpost.com/news/38930)
12. Залишився вірним військовій присязі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [gimnyk.com.ua/news/](http://gimnyk.com.ua/news/)
13. Захисник «Волині» одягнув футболку з відомим хітом про Путіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [gazeta.ua/articles/sport/582099](http://gazeta.ua/articles/sport/582099)
14. Збірна України з футболу матеріально підтримує армію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [prosport.tsn.ua/sport](http://prosport.tsn.ua/sport)
15. Ізраїльські баскетболісти і фани використали українські кольори на матчі з Росією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [visnyk.lutsk.ua/news/world/](http://visnyk.lutsk.ua/news/world/)
16. Кварцяний продає книжки заради армії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [volynpost.com/news/39976](http://volynpost.com/news/39976)
17. Книга пам'яті загиблих під час АТО воїнів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [memoxybook.org.ua/](http://memoxybook.org.ua/)
18. Матч между ветеранами «Динамо» и сборной АТО состоялся в Северодонецке [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [ukrinform.ua/rus/news/1658409](http://ukrinform.ua/rus/news/1658409)
19. Министерство спорта опубликовало список спортсменов, погибших в зоне АТО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [xsport.ua/commons\\_s/news/110850/](http://xsport.ua/commons_s/news/110850/)
20. НКСІУ розпочинає спеціальну програму для воїнів АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://invamedia.com/news/4273>.
21. Олена Підгрушна не бере участі у АТО і дітей у Слов'янську не вбиває [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sports.te.ua/winter/6234>
22. Олимпийские чемпионы продают свои награды ради раненых бойцов АТО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [aif.ua/sport/other/1327473](http://aif.ua/sport/other/1327473)
23. Полузащитник «Шахтера» рассказал о настроениях на Востоке страны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.obozrevatel.com/football/65204.htm](http://sport.obozrevatel.com/football/65204.htm)
24. Пресс-центр Юго-Востока. Они убивали Донбасс [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [real-info.info/novorossiya](http://real-info.info/novorossiya)
25. Присяжнюк Т. Чемпіонка світу з боксу продала пояс за \$20 тис. і віддала гроші на лікування бійців АТО [Електронний ресурс] / Т. Присяжнюк. – Режим доступу : [galka.if.ua/](http://galka.if.ua/)
26. Рацибарська Ю. У Дніпропетровську стадіон має стати майданчиком для гвинтокрилів із зони АТО, спортсмени проти [Електронний ресурс] / Ю. Рацибарська. – Режим доступу : [radiosvoboda.mobi/a/25475958.html](http://radiosvoboda.mobi/a/25475958.html)
27. Российские телеканалы не покажут бой Кличко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [kem.kp.ru/online/news/1715973](http://kem.kp.ru/online/news/1715973)
28. Силантьев Д. Путин виродив ГТО. Чому не Україна? [Електронний ресурс] / Д. Силантьев. – Режим доступу : <http://blogs.pravda.com.ua/authors/sylantyevev/>
29. Спортсмени підтримали армію облігаціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [ukrinform.ua/ukr/news/1943636](http://ukrinform.ua/ukr/news/1943636)
30. Спортсменка-биатлонистка Пидгрушная подрабатывает снайпером на Карачуне? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [ani-al.livejournal.com/1787957.html](http://ani-al.livejournal.com/1787957.html)
31. Спортсмены передали в зону АТО лекарства на сумму около 200 тыс. грн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [www.novostimira.com.ua/news\\_123696.html](http://www.novostimira.com.ua/news_123696.html)
32. Среди награжденных Путиным за Крым оказались уголовники и люди в розыске [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [investi.com.ua/krym/27418.html](http://investi.com.ua/krym/27418.html)
33. Тренер «Зорі» подякував Росії за єдність українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [prosport.tsn.ua/sport/360554.html](http://prosport.tsn.ua/sport/360554.html)
34. Тренер «Динамо»: Украина свою землю не отдаст [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.bigmir.net/football/ukraine/1673859](http://sport.bigmir.net/football/ukraine/1673859)
35. Тренер жіночої збірної України спростував звинувачення російських ЗМІ в політичних іграх. Альошичева не потрапила до збірної зі спортивних мотивів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [ukr.lb.ua/news/2014/06/06/269097.html](http://ukr.lb.ua/news/2014/06/06/269097.html)
36. Тренер «Шахтера»: Хотел бы понять, что происходит в голове президента России [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.bigmir.net/football/ukraine/1678869](http://sport.bigmir.net/football/ukraine/1678869)
37. Труханов Е. Путин закопал свою совесть. Реакция украинских спортсменов на агрессию России [Электронный ресурс] / Е. Труханов. – Режим доступа : <http://sport.obozrevatel.com/sport/81374.htm>

38. Украинская гимнастка перечислила свой гонорар в помощь украинской армии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.bigmir.net/sport/sport/1669764](http://sport.bigmir.net/sport/sport/1669764)
39. Украинские боксеры сражаются в зоне АТО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.segodnya.ua/boxing/548761.html](http://sport.segodnya.ua/boxing/548761.html)
40. Украинский тренер: Больше чувствую себя россиянином [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sport.bigmir.net/football/russia/1679118>
41. Украинский футболист готов с оружием в руках защищать семью и свободу [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.bigmir.net/football/ukraine/1646557](http://sport.bigmir.net/football/ukraine/1646557)
42. Український біатлоніст допоміг бійцям АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [espresso.tv/news/2014/09/16](http://espresso.tv/news/2014/09/16)
43. Уходят лучшие: Николай Леонов, «нет сомнения, что ты, брат, на небесах» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [rusvesna.su/news/1401465766](http://rusvesna.su/news/1401465766)
44. Футболисты клуба Первой лиги подарили джип бойцам АТО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.obozrevatel.com/football/84052.htm](http://sport.obozrevatel.com/football/84052.htm)
45. Футболіст «Шахтаря»: сепаратисти, продажні шльондри, їдьте додому [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prosport.tsn.ua/sport/348833.html>
46. Футболістку вигнали зі збірної України за образу національної символіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [zaxid.net/news/showNews.do?&objectId=1310644](http://zaxid.net/news/showNews.do?&objectId=1310644)
47. Хочется на 75-м году жизни взять в руки оружие. Спортивные знаменитости – о ситуации в стране [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [sport.obozrevatel.com/football/27348.htm](http://sport.obozrevatel.com/football/27348.htm)
48. Чемпіонці світу повернули медаль, яку вона продала за 100000 гривень для бійців АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [vikna.if.ua/news/category/ua/2014/08/16/20895/view](http://vikna.if.ua/news/category/ua/2014/08/16/20895/view)
49. Четверо спортсменов-каратистів із Золочева несуть службу в зоні АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [zik.ua/ua/news/2014/09/19](http://zik.ua/ua/news/2014/09/19)
50. Чоп Г. Из пекла на ринг. Боксер Артем Усик про будні українського солдата у зоні АТО [Електронний ресурс] / Г. Чоп. – Режим доступу : [http://zaxid.net/news/showNews.do?iz\\_pekla\\_na\\_ring&objectId=1327383](http://zaxid.net/news/showNews.do?iz_pekla_na_ring&objectId=1327383)
51. Шумський А. «Страви» російської пропаганди / А. Шумський // Нар. армія. – 2014. – 2–7 черв. – № 21. – С. 16.
52. Щербаков О. Дериземля, Силантьев и еще 18 людей спорта, баллотирующихся в Верховную Раду [Электронный ресурс] / О. Щербаков. – Режим доступа : [ua.tribuna.com/football/1024486309.html](http://ua.tribuna.com/football/1024486309.html)
53. Экс-тренер «Шахтёра» обвинил жителей Донбасса в войне: стреляют там, где люди позволяют это делать [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [rus.newsru.ua/sport/22jul2014/yaremchenko.html](http://rus.newsru.ua/sport/22jul2014/yaremchenko.html)
54. Як Кличко з Булатовим бігли заради бійців АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [pravda.com.ua/photos/542900d2a7813/](http://pravda.com.ua/photos/542900d2a7813/)

**Кулик Сергей. Помощь и участие украинских спортсменов в проведении Антитеррористической операции в Донецкой и Луганской областях Украины.** Прослежены высказывания, гражданская позиция украинских спортсменов в связи с аннексией Российской Федерацией Автономной Республики Крым, дальнейшего военно-политического противостояния между Украиной и РФ. Проанализированы участие украинских спортсменов в составе Вооруженных сил, добровольческих отрядов в военных действиях во время проведения Антитеррористической операции на Востоке Украины; человеческие потери, которые понесла спортивная общественность нашего государства. Выявлены факторы, которые обусловили использование фамилий известных украинских и зарубежных спортсменов в информационной войне РФ против Украины. Выяснено, какую помощь и как оказывали спортсмены, тренеры, спортивные команды, общества украинской армии, фанам команд.

**Ключевые слова:** спортсмены, спортивные клубы, военнотружачие, добровольцы, АТО, российская пропаганда, помощь, благотворительные акции.

**Kulyk Serhiy. Assistance and Participation of Ukrainian Sportsmen in Conducting Anti-terrorist Operation in Donetsk and Luhansk Regions of Ukraine.** Statements, civil position of Ukrainian sportsmen as to annexation of Autonomous Republic of Crimea by Russian Federation, and further military-political confrontation were traced. Participation of Ukrainian sportsmen in the Armed Forces, volunteer corps in hostilities during the conduct of anti-terrorist operation in the East of Ukraine; human losses incurred by sports communities of our state were analyzed. Factors, which conditioned the usage of surnames of the well-known Ukrainian and foreign sportsmen in the information War of Russian Federation against Ukraine were identified. Such problems as what kind of assistance and in which way sportsmen, coaches, sport teams, societies of Ukrainian Army, teams' fans rendered it were found out.

**Key words:** sportsmen, sports Clubs, military, volunteers, anti-terrorist operation (ATO), Russian propaganda, assistance, charity events.

Стаття надійшла до редколегії  
17.09.2014 р.